

Отримано: 19 листопада 2018 р.

Прорецензовано: 20 грудня 2018 р.

Прийнято до друку: 21 грудня 2018 р.

e-mail: svetachugu@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-4(72)-57-60

Чугу С. Д. Дослідження сучасного англomовного газетного тексту в категоріях медіалінгвістики. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острого : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 4(72), грудень. С. 57–60.

УДК 81'42(045)

Чугу Світлана Дмитрівна,

кандидат філологічних наук, доцент, Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО ГАЗЕТНОГО ТЕКСТУ В КАТЕГОРІЯХ МЕДІАЛІНГВІСТИКИ

Стаття присвячена висвітленню результатів узагальнення підходів до дослідження лінгвістичних особливостей публіцистичного тексту в категоріях медіалінгвістики. У статті окреслена медіалінгвальна парадигма як інтегральний науковий інструмент для вивчення особливостей функціонування мовленнєвих явищ у медіапросторі; проаналізована ефективність використання мовних засобів різних рівнів у публіцистичному тексті і доведено, що комунікативно-прагматичні характеристики лінгвістичних одиниць певного семантичного наповнення забезпечують ефективність комунікативного впливу; визначені чинники, які зумовлюють полісемантичність окремих мовних елементів і призводять до множинної інтерпретації їх змісту; встановлені комунікативні і функціональні особливості лексем і лінгвістичних засобів певної семантики з різним прагматичним потенціалом.

Ключові слова: медіалінгвістика, політичний дискурс, публіцистичний текст, медіалінгвальний підхід, вербальні засоби, комунікативний вплив.

Svitlana Chugu,

Candidate of Philological Sciences (PhD), Associate Professor, Vinnytsia Institute of Trade and Economics
of Kyiv National University of Trade and Economics

ANALYSIS OF MODERN ENGLISH NEWSPAPER TEXT IN MEDIALINGUAL PARADIGM

The article outlines the findings of recent research in mediallynguistics, discusses its main categories and notions, highlights the results of the newspaper text study in the mediallynguistic framework. The author views the mediallyngual perspective of newspaper text analysis as an integral research tool to effectively study semantics and functions of linguistic devices used to realize the communicative strategy of influence in political discourse.

The article aims at the research of the main factors that lead to the polysemy of some linguistic elements within the text due to the dramatic changes in the massmedia worldwide. The author discusses communicative and functional characteristics of language means of different levels in the publicist text and proves that effectiveness of the use of manipulative communicative strategies and tactics is based on the lingo-pragmatic peculiarities of the semantics of certain linguistic units mainly due to their emotional colouring.

The regularities of verbal realization of communicative means in the newspaper text were studied to provide evidence to the assumption of the significant influence of social, political and cultural aspects of the national worldview on the interpretation of information provided in discourse. Further research of the media text nature will help deepen the understanding of political discourse in the communicative-pragmatic perspective.

Key words: mediallynguistics, political discourse, newspaper text, mediallyngual perspective, verbal devices, communicative impact.

Постановка проблеми. У сучасній лінгвістиці науковий інтерес до вивчення публіцистичного тексту обумовлений розширенням меж і можливостей засобів масової інформації щодо висвітлення важливих суспільно-політичних подій. Проблематика дослідження політичного дискурсу в наукових розвідках Ф. С. Бачевича, М. О. Діденко, О. В. Дмитрук, М. Л. Макарова, О. О. Селіванової, О. І. Шейгал охоплює низку важливих питань щодо його комунікативно-прагматичних і лінгво-когнітивних особливостей з урахуванням антропологічного чинника, прагматичних характеристик комунікативної взаємодії в проекції на вербальний аспект соціально-політичних процесів та явищ [1; 3; 4; 7; 8, 14].

Понятійний апарат медіалінгвістики знаходиться у стані розробки, що зумовлене відносно новітньою появою галузі, з одного боку, і відсутністю сталого стану, пов'язаного з постійною динамікою об'єкту вивчення. Одним з наріжних у українській медіалінгвістиці є визначення основних категорій і розмежування понять «масова свідомість», «масова мовна свідомість», «стиль масової інформації», дослідженню яких присвячено роботи Л.І. Шевченко. Дослідниця слушно зауважує, що «...сьогодні вже недостатнім є розрізнення дещо омонімічних термінів «стиль масової інформації / стиль мас-медіа / медійний стиль» – «публіцистичний стиль». Рівно, як і некоректними видаються понятійні перехреснення «стилю медіа» й «медіалінгвістики» [12, с. 3], наголошуючи на необхідності дослідження медіатекстів, і зазначаючи, що «...медіалінгвістика позначає напрямок фахової діяльності філолога, що включає і стиль, і його жанри, і зв'язок з іншими галузями гуманітарного (й негуманітарного знання), екстралінгвістичною мотивацією системності вербальних і невербальних засобів, свідомого / несвідомого впливу на масову свідомість, маніпулятивних технологій та ін.» [12, с. 4].

Поглиблення розуміння сутності вербальної реалізації маніпулятивних засобів впливу на суспільну свідомість у політичному дискурсі загалом і у публіцистичному тексті зокрема дозволить розширити межі усвідомлення соціально-політичних процесів сьогодення. **Актуальність** дослідження зумовлена необхідністю вивчення лінгвістичних особливостей сучасного англomовного публіцистичного тексту в контексті використання певних комунікативних стратегій і механізмів впливу на суспільну свідомість у межах медіалінгвального підходу до аналізу мовних і мовленнєвих явищ.

Метою статті є висвітлення основних результатів дослідження особливостей функціонування та реалізації прагматичного потенціалу мовних одиниць у політичному дискурсі на матеріалі англomовного публіцистичного тексту. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення конкретних завдань: узагальнення підходів до вивчення лінгвістичних особливос-

тей політичного тексту в категоріях медіалінгвістики; обґрунтування доцільності використання медіалінгвального підходу до вивчення тексту як інтегрального наукового інструменту дослідження мовленнєвих явищ; визначення комунікативно-прагматичного навантаження лінгвістичних засобів певної семантики в публіцистичному дискурсі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У прагматичному плані для політичного дискурсу характерні ретельний відбір і свідоме використання спеціальних комунікативних стратегій для досягнення певних цілей через моделювання картини світу цільової аудиторії [3; 5; 6; 12]. Дослідження когнітивних засад вербальної комунікації здійснюється через аналіз особливостей соціо-політичного і культурного контекстів, з огляду на унікальну здатність мови керувати людським сприйняттям шляхом структурування концептуальної та мовної картин світу і таким чином бути дієвим засобом впливу у політичному дискурсі.

У сучасному світі роль політичного дискурсу набуває все більшої ваги завдяки розширенню меж і використанню новітніх засобів розповсюдження масової інформації. У лінгвістичних студіях, в першу чергу, розглядають лінгвістичні і соціокультурні чинники формування політичного тексту, який відбиває як характерні ознаки мовленнєвої поведінки адресантів, так і комунікативний, соціо-культурний та когнітивний аспекти комунікативної ситуації. Ці чинники впливають на інтерпретацію продукту мовлення, зумовлену складністю семантичної структури, різним ступенем кореляції форми і змісту дискурсу, його аспектів і прагматичного наповнення.

Наукові розвідки, орієнтовані на встановлення особливостей сучасного політичного дискурсу, доводять, що механізм маніпулятивного впливу та керування свідомістю окремих соціальних груп і верств населення здійснюється за допомогою мовних засобів, які в поєднанні з низкою позалінгвальних чинників, прийомів структурування та особливого способу подання інформації, широко застосовуються в суспільно-політичних процесах [2; 3; 5; 6; 10; 11].

В широкому розумінні дискурс розглядається як цілеспрямована соціальна діяльність комунікативного характеру, зумовлена низкою прагматичних, соціокультурних, психологічних, політичних чинників, об'єднаних певною метою. Лексико-семантичні і прагматичні особливості вербальної репрезентації публіцистичного тексту становлять предмет дослідження, а вихідні положення статті базуються на широкому потрактуванні політичного дискурсу, під яким розуміють будь-які мовні утворення, зміст яких належить до сфери політики та сукупність дискурсивних практик, що ідентифікують учасників політичного дискурсу як таких або формують конкретну тематику політичної комунікації [5; 8].

У сучасному мовознавстві набуває сталих обрисів вивчення лінгво-когнітивних і комунікативно-прагматичних характеристик публіцистичного тексту у термінах медіакультури, яка включає сукупність матеріальних та інтелектуальних цінностей у сфері медіа, а також певну систему їх відтворення й функціонування в соціумі. Медіакультура як багатовимірне утворення включає, на думку А.В. Федорова, три основні аспекти, а саме: інформологічний (знання, навички і вміння пошуку, добору й аналізу інформації), культурологічний (автентичний спосіб існування в інформаційному суспільстві) і світоглядний (участь у перетворенні світу) [9].

Очевидно, медіакультура загалом і медіадискурс зокрема мають ознаки інструменту дієвого впливу на реципієнтів (глядачів, читачів), оскільки, завдяки сфері розширення дії та глобальному впливу засобів масової інформації, сучасний медіапростір перетворюється на полікультурний як за змістом, так і за формою.

Викладення основного матеріалу. Публіцистичний текст вважаємо за доцільне вивчати в дискурсивній парадигмі медіалінгвістики, спираючись на визначення Ф.С. Бацевича, що «...дискурс – це тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різну форму вияву (усну, писемну, паралінгвальну), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретним колом «форм життя», залежних від тематики спілкування, має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів» [1, с. 138].

Екстраполяція такого потрактування дискурсу на політичний дискурс уможливило врахування екстралінгвістичних чинників зі сфери публічного життя, зокрема ЗМІ, і лінгвістичних ознак масмедійного дискурсу через вивчення його інституціональності та інформативної сутності.

Очевидно, що масмедійний дискурс характеризується високим ступенем актуалізації прецедентних подій, що мають великий вплив як на національний, так і на міжнародний простір, завдяки залученню новітніх засобів і способів поширення інформації. Вірну і влучну, на нашу думку, характеристику змін, які притаманні сучасним мас-медіа, дає Д.В. Деркач, зазначаючи «Йдеться не тільки про абсолютні новації, але і про переформатування вже типових для цієї сфери екстра- й інтралінгвальних чинників, що, зважаючи на природу та типи масової комунікації, буде завжди давати різний результат. У такому разі складно, а іноді й неможливо говорити про константність жанрів мас-медіа, швидше – про типізованість їх мовних, структурних, функціональних доміант, мотивованих завданнями та реаліями комунікативної ситуації. Відкритість інформаційних кордонів зумовлює уніфікований характер мови мас-медійних текстів, а отже, і їх загальнодоступність, загальнозрозумілість» [2]. Дослідниця стверджує, що це насамперед відображається на експресивному рівні структурування та мовного оформлення матеріалу, з огляду на прагматичну функцію медіасфери.

Отже, результатом змін є характерна для медіапростору варіативність текстів інформаційного, аналітичного або художньо-публіцистичного жанрів. Вважаємо важливим наголосити, що серед основних особливостей сучасних засобів масової комунікації, в першу чергу, слід вирізняти їхню дифузність та неконстантність.

У межах культурологічного аналізу публіцистичний текст традиційно потрактовується як засіб зберігання, передавання та трансформування культурних і національних цінностей. Іншими словами, у межах культурологічного аналізу публіцистичний текст розглядається як явище культури, що функціонує в певному соціально-культурному і політичному просторі.

Належність медіатексту до культурного простору нації уможливило потрактування публіцистичного тексту як окремого жанрового варіанту медіатексту, який завдяки відбиттю важливих подій у житті країни, можна вважати моделлю політичного і соціо-культурного вимірів об'єктивного світу. У наукових студіях останніх десятиліть публіцистичний текст розглядається у змістових категоріях, які відображають характер і обсяг інформації та її достовірність, зважаючи на неоднозначність інтерпретації при наявності в тексті нових смислів [11; 12; 14].

Аналіз комунікативно-прагматичних і функціональних особливостей лінгвістичних засобів на матеріалі статті політичного редактора газети The Independent Дж. Вотса під заголовком Brexit deal: Theresa May calls ministers in to win backing after UK negotiators reach agreement with EU з підзаголовком Downing street confirmed a draft deal between negotiating teams has now been reached (від 13 листопада 2018 року), присвяченої гострій полеміці в вищих ешелонах влади Великої Британії стосовно рішення щодо Брекситу, свідчить про використання у значеному тексті великої кількості лексичних і лексико-синтаксичних засобів на позначення сповненої драматичності процедури виходу країни з Європейського Союзу. Зважаючи на змістове наповнення тексту особливу увагу слід звернути на стилістику і експресивність окремих лексем, що належать до офіційної сфери, але вживаються у аналізованій статті у невластивому для них стилістично забарвленому контексті.

Theresa May is holding intense one-on-one talks with her most senior ministers after EU and UK negotiators finally reached a settlement in Brussels.

Downing Street confirmed that a breakthrough had been made as they called in cabinet members to discuss the draft withdrawal agreement text produced by the British and European negotiating teams.

The text settled upon after months of painstaking discussions in Brussels will then be discussed at a crunch full meeting of the cabinet on Wednesday, at which Ms May will attempt to lock in the support of even her most eurosceptic ministers.

If they approve the draft it will mean a special European Council summit may be arranged to sign it off before the end of November, giving the UK's parliament a chance to vote on it before Christmas.

A Number 10 spokesman said: «Cabinet will meet at 2pm [on Wednesday] to consider the draft agreement the negotiating teams have reached in Brussels and to decide on next steps.

«Cabinet ministers have been invited to read documentation ahead of that meeting.»

Ministers have been seen entering and leaving Downing Street on Tuesday, with health secretary Matt Hancock first to arrive following confirmation that a deal had been reached, followed by chief whip Julian Smith and transport secretary Chris Grayling.

Scottish Secretary David Mundell said the potential agreement was «encouraging» but suggested the details could yet stymie agreement.

«Obviously members of the cabinet are going to have the opportunity to look at that in detail this evening and there will be a special cabinet meeting tomorrow to reflect on what's in that documentation,» he said.

«I'm encouraged but we need to reflect on that detail and see what's there and hopefully be in a position to take forward a deal.

«That's what the government has been working for all this time, to get a deal, and negotiators have worked incredibly hard to get us to this point but we have to reflect on the detail and consider at cabinet tomorrow.»

Irish broadcaster RTE reported that a «stable» text had been agreed on the thorny issue of the Northern Irish border, which has blocked a deal for months.

The broadcaster said the agreement involved one overall «backstop» in the form of a UK-wide customs arrangement – as sought by Ms May – but with deeper provisions for Northern Ireland on customs and regulations.

A review mechanism is understood to be part of the text, but it is unclear whether that would meet the demands of Tory Brexiteers – including some in the Cabinet – who want the UK to be able to unilaterally walk away from the deal to prevent it becoming a permanent settlement.

Цікавою в плані аналізу семантичного і комунікативно-функціонального навантаження видається полісемічність лексеми *cabinet*, яка використовується на позначення понять «кабінет міністрів», «засідання кабінету міністрів», «представник кабінету міністрів», наприклад:

... they called in cabinet members to discuss the draft withdrawal agreement text; at a crunch full meeting of the cabinet on Wednesday; we have to reflect on the detail and consider at cabinet tomorrow; members of the cabinet are going to have the opportunity to look at that in detail this evening; «Cabinet will meet at 2pm [on Wednesday]; there will be a special cabinet meeting tomorrow; including some in the Cabinet.

Використання лексеми *cabinet* з означенням артиклем, без артикля та написання з заголовної літери маркують різні значення, розмежування яких можливе лише завдяки зверненню до ширшого контексту і залученню контекстуального аналізу.

Значущість лексем *agreement* та *deal* в аналізованому тексті є безперечною, між тим, у межах даного публіцистичного тексту вони теж втрачають однозначність і набувають ознак полісемічності, наприклад: *the draft withdrawal agreement text; to consider the draft agreement; the details could yet stymie agreement; be in a position to take forward a deal; to get a deal; which has blocked a deal for months.*

Важко однозначно тлумачити і такі лінгвістичні вирази як *most senior ministers; to lock in the support; eurosceptic ministers; a «stable» text; the thorny issue of the Northern Irish border; one overall «backstop»; a UK-wide customs arrangement; stymie agreement; painstaking discussions; a crunch full meeting*, у прикладах: *Theresa May is holding intense one-on-one talks with her most senior ministers; Ms May will attempt to lock in the support of even her most eurosceptic ministers; Irish broadcaster RTE reported that a «stable» text had been agreed on the thorny issue of the Northern Irish border, which has blocked a deal for months; ... the agreement involved one overall «backstop» in the form of a UK-wide customs arrangement; stymie agreement; after months of painstaking discussions in Brussels; A Number 10 spokesman said; a crunch full meeting*, адекватна інтерпретація яких можлива, як і у випадку з перекладом фрази *that would meet the demands of Tory Brexiteers*, лише за умови обізнаності читача з особливостями перемов Великої Британії з країнами Європейського Союзу щодо регулювання процедури і умов Брексіту.

Недостатньо адекватна інтерпретація останніх новин є результатом відсутності або обмеженими знаннями щодо соціокультурних і політичних особливостей певних країн. Окрім цього, сучасному медіадискурсу притаманна достатньо висока експресивність, внаслідок чого відбувається модифікація або ж і трансформація значення лінгвістичних елементів, у результаті чого утворюються нові текстові смисли особливо в умовах полілогічної комунікації. Вірне розуміння публіцистичного тексту часто утруднене через набуття окремими лінгвістичними елементами полісемантичності, зумовленої особливостями медіапростору у глобальному світі, особливо в умовах, коли швидко поширюються вигадані новини, що впливають на світосприйняття великої кількості людей в різних країнах.

Висновки. Результати аналізу ілюстративного матеріалу доводять, що окрім власне інформативної, публіцистичні тексти виконують інші важливі функції, зокрема здійснюють вплив на цільову аудиторію через переконання, а доволі часто і через маніпулювання мовною свідомістю цільової аудиторії. Отже, медіакультура загалом і медіадискурс зокрема набувають ознак інструменту дієвого впливу на реципієнтів (глядачів, читачів), оскільки, завдяки сфері розширення дії та глобальному впливу засобів масової інформації, сучасний медіапростір перетворюється на полікультурний і за змістом, і за формою. Для прикладу наведемо вступну частину статті, розміщеної в Інтернеті на сайті NaChasi, автор якої стверджує, що «Зараз легко створити сайт і публікувати на ньому вигадані новини, котрі стають міжнародними заголовками. Стає дедалі важче відрізнити правду від вигадки – не кажучи вже про те, що легко поділитися фейком з іншими, хто також може нічого не запідозрити. Недарма «правду» було названо найважливішим словом 2017 року» [15].

Очевидно, що розширення функціональної парадигми мас-медіа зумовлює і суттєві зміни у реалізації потенціалу мовних засобів, зокрема через механізм утворення нових смислів. Перспективи подальших досліджень визначаються необхідністю вивчення достатньо нового у мас-медійному просторі, але небезпечного з огляду на ефективність впливу інформаційного явища «фейкові новини».

Література:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Академія, 2004. 344 с.
2. Деркач Д. В. Мас-медійний жанр ток-шоу: природа, функції, аспектологія дослідницького пошуку. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. Київ, 2013. Вип. 26. С. 41–47.
3. Діденко М. О. Політичний виступ як тип тексту (на матеріалі виступів німецьких політичних діячів кінця 20 століття): дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2001. 214 с.
4. Дмитрук О. В. Маніпулятивні стратегії в сучасній англомовній комунікації (на матеріалі текстів друкованих та Інтернет-видань 2000–2005 років) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2006. 19 с.
5. Кара-Мурза С. Г. Манипуляція сознанием. Москва: Эксмо, 2005. 832 с.
6. Киричук Л. М. Прагмакогнітивні особливості стереотипів як засобів маніпуляції в публіцистичному дискурсі. *Науковий вісник Волинського нац. ун-ту ім. Лесі Українки*. Луцьк, 2009. № 6. С. 195–199.
7. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. Москва: ИТДГК «Гнозис», 2003. 280 с.
8. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
9. Терещенко Л. Я. Мовна особистість брехуна: на перехресті когніції та комунікації. *Наукові записки національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*. Острог, 2010. Вип. 16. С. 295–303.
10. Федоров А. В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности. Таганрог : ТГПИ, 2010. 64 с.
11. Чугу С. Д. Вербальні засоби реалізації комунікативної стратегії впливу в політичному дискурсі: лінгво-прагматичний аспект. *Наукові записки: Філологічні науки*. Кропивницький, 2017. Вип. 153. С. 343–348.
12. Чугу С. Д. Вербалізація комунікативної стратегії переконування в художньому тексті: лінгво-прагматичний аспект. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету: Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Вінниця, 2017. Вип. 25. С. 114–121.
13. Шевченко Л. І. Медіалінгвістика в сучасній Україні: аналіз ситуації. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. Київ, 2013. Вип. 26. С. 3–12.
14. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса. Москва: Гнозис, 2004. 324 с.
15. Як розпізнати фейкові новини та статті. URL: [https:// nachasi.com/2017/08/01/antifake-faq](https://nachasi.com/2017/08/01/antifake-faq).

Список джерел ілюстративного матеріалу:

1. The Independent. URL: [http:// www.independent.co.uk / Tuesday](http://www.independent.co.uk/Tuesday) 12 November 2018 / Brexit deal: Theresa May calls ministers in to win backing after UK negotiators reach agreement with EU (Дата звернення: 14.11.2018).